Új szoborral

gazdagodik Keszthely az új esztendőben. A Helikon szellemét idéző, lantot tartó leányalak Kossis Gyula Kossuth-díjas szobrászművész alkotása. Fényképfelvételünk az agyagtanulmányról készült.

A munkásábrázolás útján

— Festőművészek az ó és az új esztendőről —

Az óév utolsó napjaiban három megyénkben élő festőművészt kerestünk fel, és megkértük őket, mondják el, milyen eredményekkel gazdagodott művészetük 1960-ban, és milyen terveik vannak 1961-re.

Gulyás Jenő:

— Sokat dolgoztam, festettem ebben az évben. Egész éves szocialista szerződésem volt a Peremartoni Ipari Robbanóanyaggyárral.

— Az 1960-as esztendő legfőbb eredménye számomra, hogy megtaláltam azt a területet, amelyet végső életcélomul is választottam: a munkásábrázolást. Azt hiszem, legelsősorban eszmei szempontból gazdagodtam. Az új festészet lényege, hogy a művész teljesen megértse azt a feladatot, amelyet az új tásadalom tűz elé.

— Ezen az úton, a munkásábrázolás útján akarok jövőre is tovább haladni. Valószínűleg megújítjuk az üzemi szerződést. Eddigi vegyipari témájú képeimen kívül újabbakkal is készülök a szeptember 10-én, a Csók-galériában megnyitandó, „A vegyipar a képzőművészetben" című kiállításra. De vegyipari témájú festményeken kívül dudari bányászképeket is tervezek festeni. Szeretnék 1961-ben pár hónapos tanulmányútra utazni a Szovjetunióba.

— Elvállaltam a veszprémi képzőművészeti szakkör vezetését. Az oda járó tagokat elsősorban jó képzőművészeti látásmódra akarom nevelni, hogy a társadalom minél szélesebb rétegeiben tudják majd terjeszteni: milyen is a jó kép, milyen is az igazi művészet.

Bartha László:

— Ez év első negyedében két hónapig Párizsban tartózkodtam, és ott, egyelőre csak a kritikusoknak, szűkebb körben, kiállítást rendeztem képeimből, amelyeket az Ajkai Timföldgyárban és Aluminiumkohóban festettem. Ez a két hónap megerősített abban a meggyőződésemben, hogy nálunk, a mi társadalmunkban most nagyon kedvező körülmények alakultak ki a festészet számára. Ha minden képességünket latba vetjük, képesek leszünk olyan eredményeket is elérni, amely az egész világ festészetében is figyelemre méltó lehet. Ma Nyugaton az absztrakt festészet az egyeduralkodó. Miért? Azért, mert nem tudnak megfelelő művészeti elvet vele szembeállítani. Nálunk, a mi társadalmunkban azonban van erre mód, hiszen komoly természetelvű festészet ott, és csak ott alakulhat ki, ahol a művészet középpontjába új tartalmat, új eszmeiséget tudnak állítani.

— Az új mondanivaló új kifejezési formákat kíván, s ezeket megtalálni a legfőbb törekvésem. A virágcsendéletek kispolgári stílusa nem alkalmas erre. Az Ajkai Timföldgyár és Aluminiumkohó ehhez is hozzásegített, és jövőre is hozzásegít: új színek és formák gazdagságát tárja fel előttem.

— Az idén újabb kiállítást fogok rendezni Párizsban, most már a közönség részére is. Én is készülök a Csók-galériabeli vegyipari tárlatra is, és remélem, hogy ezen megyénk sajátos, figyelemre méltó színi fog képviselni. Mint érdekességet jegyzem meg, hogy a nyáron a Moszkvai Cigány Színház részére egy magyar tárgyú bemutatójukhoz díszlettervet készítek.

Nagy Gyula:

— Az 1960-as esztendő legnagyobb élménye az volt számomra, hogy egy féléves szocialista üzemi szerződés kapcsán közelebb kerültem a munkásokhoz. A Péti Nitrogénműveknek csak egy kis sarkában dolgoztam, de ez is kimeríthetetlen témagazdagságú, új formákkal, színekkel gazdagított.

— Hogy miért tartom fontosnak a munkásábrázolásban ezt a fejlődést mind a magam munkájában, mind megyénk képzőművészeti életében? Vallom, hogy a festő is a kor krónikása. Úgy kell ábrázolnunk a mai kor embereit, az én esetemben a munkásokat, hogy a jövő generációk elhiggyék a mi képeinken ábrázolt alakokról: igen, ilyen hús-vér emberek hajtották végre ennek a kornak nagyszerű tetteit!

— Munkástárgyú képeimen kívül egy freskót festek az általános iskola úttörő termében: Várpalota hajdani vitéz kapitányáról, Thury Györgyről, illetve a végvári vitézek életéről.

— Meggyőződésem, hogy az ó-esztendő a megyei képzőművészeti munkacsoport egész kollektívája számára eredményes volt, és hogy az új esztendő továbbfejlődést, komoly munka árán megszerzendő, de valóban megszerezhető sikereket tartogat valamennyiünk számára.

Konfliktus

Színhely: egy könyvtárterem, a nyitvatartási idő vége felé, tehát már alig vannak. Középkorú hölgy jön (nem nő, hanem hölgy). Öltözéke keresetten egyszerű, kalapja ódivatú. Azért ódivatú, mert csak 10 esztendős. Ha ugyanis 30 éves lenne a kalap, akkor most a divatos viseletnek számítana.

Láthatóan megszokott mozdulattal a kiszolgáló pulthoz lép. Keresi az igazolványát. Ott azonban közlik vele, hogy erre nincs szükség, bevezették az önkiszolgáló módszert, a szabad válogatást.

A hölgy erre elsápad, megretten. Alig gondolkodik, már mondja:

— Köszönöm, nem válogatok, nincs már időm.

— De kérem, tessék egész nyugodtan, hiszen így még gyorsabban végezhet.

Gondolkodik, nem találja a szavakat és zavarában őszinte lesz:

— Nem, én nem szeretem az ilyesmit. Fűszereshez is máshová járok, amióta önkiszolgáló lett a miénk.

És elfordul. Indul az ajtónak. Mégis visszanéz, rettenetes összeütközés, konfliktus dúl a lelkében, a maradiság és a kényelem között. Hiszen a teremben kínálkozva nyújtóznak a polcok, a közéjük szabadult könyvszerelmesek dúskálnak, válogatnak, hogy nézni is jó. Nézi ő is, nézi . . .

Sajnos nincs heppyend. Még egy pillantás az ódivatú kalap alól, azután a keskeny száj még keskenyebbre préselődik. Nyikkan az ajtó. A hölgy elment . . . (f)

Csa-csa-csa háromtagú népi zenekarral

és a nyelvészkedő jazzdobos

Tévedés ne essék, nem a népi zenekarokról akarok írni. Valami más zenekarok ezek, csak még nincs pontos nevük. Az emberek az új dolgokat úgy szokták elnevezni, hogy a név fedje is a valóságot. Azt kérdezi az olvasó, hogy hol van most ilyen zenekar? Ez legalább olyan nehéz és kényelmetlen kérdés, mintha betörőtől foglalkozása iránt érdeklődne. A népi zenekarok és általában a zenekarok problémája nemcsak a szakembereket, hanem a dolgozókat is érdekli. Vegyük sorra a fájó pontokat.

Érdemes elgondolkodni a népi zenekarok repertoárján. Mivel is kezdi egy népi zenekar a napot, illetve az estét, mi van közben és mivel zárja? Nem azzal, amivel akarja, ugyanis a szórakoztató zenei központ által elő vagyon írva, hogy például 19 órától 21 óráig komoly, klasszikus zenét kell szolgáltatni. Szóval megérkeznek a zenészek, és hamarosan felcsendülnek Verdi, Puccini örökbecsű melódiái, de némely helyen csodálatos átírás után úgy, hogy a jámbor szórakozó a nagyáriára angol keringőt akar járni, a cigánykórus hallatára pedig alig lehet lebeszélni a Kállai-kettősről.

A Verdi egyveleget felváltja a klasszikus operett, melynek során ha életben nem is, de lélekben találkozhatunk szeretett „elődeinkkel, rokonainkkal", jobb sorsra érdemes „hazafiainkkal", így például Bob herceggel, Lili bárónővel, a megboldogult Csárdáskirálynővel és a jobb sorsra érdemes Mágnás Mihályunkkal.

Eddig a kötelező szentírás. Ennek végét egyforma örömmel konstatálja nemcsak a szeretett vendég, hanem a zenekar is. Ezután fakultatív zene következik körülbelül 22 óráig, vagyis azt játszik a zenekar, amit akar. Ennek során népünk hagyományaiból következnek számok. Tudomásunkra jut, hogy állatállományunkról készült statisztikánk hiányos, hiszen volt nekünk egy bóbitás galambunk is. De ne boncolgassuk ezt, és az ehhez hasonló műdalokat; sajnos, van belőlük bőven.

Hogy mikor kezdődik a befejezés, a harmadik rész? Ez a zenekar hangulatától és az adott szórakozóhely adott vendégeitől függ; vagyis van-e, aki táncolni akar? Ilyenkor a Trubadurt, a Mágnás Mihály bátyánkat, valamint a galambokat kedvelő zenekar átalakul szívhez szóló csa-csa-csa ritmusokat tolmácsoló jazz kvartetté, vagy trióvá, és nemzetünk nagy táncdalaiból eljátsszák a „szambát", hogy „Megáll az idő!" Hogy ez nem szamba? Nem baj kérem, láttam én már éjjeli őrt nappal meghalni.

De van ám rend is is a világon! Záróra előtt fél, vagy egy órával megszűnik a tánczene, és csak asztali zene létezik. Hogy ez mit jelent? Teszem azt: a háromtagú zenekar négyfelé oszlik és csodálatos disszonanciát teremtve, különböző zsánerű emberek igényeit elégíti ki egy-ugyanazon teremben.

Lassan záróra, következik a finálé. Ennek során, a természetes kiválasztódás törvényei szerint, kettéválik a kedves tömeg. A nagyobbik rész hazamegy, de a jobb pénzűek, a kebelbeliek kis csoportja visszamarad, hogy lehúzott redőnyök mögött, megszabadulva a nagyszájú nyilvánosságtól, fenekére verhessen annak a pár forintnak, amit néhány óra alatt nem sikerült elköltení. Ekkor következik a fekete zene, mert zenekar nélkül mihez is kezdjenek a kedves visszamaradottak.

„Záróra kartársak, gyerekek, menjünk végre haza" — mondja az udvarias vezető és az anyagi javaitól megszabadult kis csapat elindul hazafelé. A lassú séta józanítólag hat, felidéződik a fizetés pillanata, egy pillanatra bánat ül a kifosztott szívre, illetve zsebre, de halk dudorászás, vagy esetleg hangos ordítozás közepette jön az áldott balzsamos vigasz: „Nagy a feje, búsuljon a ló." (Sajnálom ezeket az embereket, mert egyáltalán nem a lóra tartozik, hogy néhány százassal kevesebb maradt a családnak.)

Van a szórakoztató zenének egy másik ága is, a jazz-zene. Az utóbbi időben különösen elszaporodtak nálunk az egy-, legfeljebb kéttagú „tánczenekarok." Ezek a zenekarok általában tánczenét játszanak, azért általában, mert az ő esetükben is bő repertoárral találkozunk. A tánczenekarok is bizonyos komoly zenével kezdenek, amely legtöbbször operett egyveleg szokott lenni. Ezután jön az általuk tánczenének minősített valami. Akad ebben tangó is, de bizonyos kvantum elfogyasztása után megkezdődik az eszeveszett, néha a ritmust is nélkülöző zenebona.

A roki „lágy" robaja mellett lassan belemelegszik a társaság, és egyesek észbontó vonaglásban, izzadó testtel ráncigálják partnereiket, miközben szabadjára eresztik végtagjaikat, függetlenítik azokat az agytól, hogy vad dülöngéléssel, szem- és szájfintorokkal tarkított idomtalan, ízléstelen testmozdulatokkal adózzanak szeretett otthonalvó szüleik emlékének.

Némely helyen a zenekar lesz úrrá a szórakozókon. „Tanítja" a mi szeretett fiataljaink egy részét a nyugaton már elrothadt szórakozási formákra.

Mivel díszűz tartása nem kifizetődő, viszont énekelni illik, helyenként a dobos, vagy a zongorista vállalja a „dizbak" szerepet. Van olyan élőlény is, aki nyelvórát kíván adni a kedves szórakozóknak. Az egyik Balaton-parti szórakozóhelyen történt a nyáron, hogy a dobos állítólag angolul énekelte a „Koppan az esővíz" című slágert. Sajnos, a helyszínen tartózkodó angol turisták kíváncsian érdeklődtek: milyen nyelven énekelt ez az énekes nyelvész?

Hiába, az aprópénz, az aprópénz. A papír sem rossz, ugyanis kisebb helyen elfér. Éppen ez okból záróra előtt, mondjuk egy órával, a jazz-zenekar is átalakul szórakoztató asztali zenévé. Ilyenkor a szakszofonos, a harmonikás asztalokhoz ballag, és lesve a vendég minden mozdulatát, únott arccal elfújja, illetve elbillentyűzi a felejthetetlen dallamú magyar nótát, miszerint „Ha meghalok ne szólj hozzám."

Ismét záróra és véget ért egy nevelőhatású, kellemes este. Gazdagabbak lettünk legalábbis korban egy nappal.

Bármilyen fárasztó volt is ez az este, ne feküdjünk még le, gondolkozzunk még egy kicsit az elmondottakon. Mindkét zenekar esetében található írásomban bizonyos túlzás, mégis vannak talán komoly tanulságai is.

Talán az a kérdés szorult tisztázásra először, hogy hol legyen népi és hol jazz-zene? Az utóbbi időben sok panasz érkezik népi zenekaroktól, hogy helyettük a szerződés lejárta után tánczenekart alkalmaznak.

Ez a szemlélet — bármennyire a vendéglátóipar rentabilitásán alapszik is — nem egészséges. A népzenét nem lehet kiszorítani a szórakozóhelyekről. Legyen egy városban mindkét típusú zenekarból.

A népi zenekaroknak el kell sajátítaniuk a mi népünk dalait, ne resteljenek szép, dallamos, igazán kedves népdalokat játszani. Semmiképpen sem tartom jónak, hogy egy népi zenekar mást játszék, mint amire hivatott. A kisvendéglők nem operaházak és koncerttermek. A közönség nem rosszul tolmácsolt operabetéteket akar hallani a népi zenekaroktól, hanem népdalokat és kellemes magyar nótákat.

A zene nem öncél. Nem azért zenélünk, hogy a hegedűt be ne lepje a por. Szórakoztatni és nevelni akarjuk ezzel az embereket. A veszprémi Vigadókertben előfordult, hogy Ruha Rudolf és zenekara az ismeretlen szövegű népdalok szövegét lesokszorosította, és az énekelgető, de a pontos szöveget nem ismerő vendégeknek ellenszolgáltatás nélkül szétosztotta. Helyes és dicséretes kezdeményezés.

Különösen illő lenne, ha a zenekarok e nevelő funkciójával tisztában lennének a jazz-zenészek is. A táncoló, szórakozó párok között igen sok a fiatal. Szülőknek, pedagógusoknak, a társadalom vezetőinek igen nagy gondot okoz az ifjúság újszerű nevelése. Jó lenne, ha a megyében működő jazz-zenekarok egyszer és mindenkorra tudomásul vennék, hogy fiatalságunk neveléséért épp oly felelősek, mint más. Azt pedig éppenséggel nem engedhetik meg maguknak, hogy amit fiatalságunkban napközben olyan sokan építenek, azt esténként tervszerűen rombolják némely helyen azzal, hogy esze-veszett zenével ízléstelen táncokba hajszolják őket.

A zene arra való, hogy szórakoztatva nemesítse, művelje az embereket. Nem engedhetjük meg, hogy némelyik zenekar éppen az ellenkezőjére, léhaságra, modortalanságra és hányavetiségre neveljen.

A zenekarok ismerjék fel fontos szerepüket és öltözködésükkel, szerénységükkel, a helynek megfelelő kulturált zenével járuljanak hozzá az emberi értelem és érzelem műveléséhez.

Szabó János